

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פְּרָשַׁת יִתְרוֹ

יציאת השבת:

18:05

ירושלים: 18:05

הפטרה: בשנת מות המלך

כ"ב שבט תשע"ז

צאת השבת ר"ת 18:37

גיליון 423

כניסת השבת:

16:55

ירושלים: 16:52

וְכָל הָעָם רְאִים אֶת הַקּוֹלֶת

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

בפרשתנו מובא המעמד הנשגב של קבלת התורה. בתוך התיאור מובא (כ, טו): "וְכָל הָעָם רְאִים אֶת הַקּוֹלֶת". מה הסיבה שבגללה היו צריכים לראות את הקולות, לכאורה היה די שישמעו? נוכל לומר, שאינו דומה אדם המפעיל בקבלתו חוש אחד, לזה המפעיל שני חושים. בזמן שמלמדים תינוק את אותיות הא-ב, דואגים שישמע אותם, יראה אותם וגם שיכתוב אותם, ולפי המנהג שנותנים לתינוקות של בית רבן ללקק את האותיות הטבולות בדבש, הרי שכל החושים מצטרפים לחוויית הלימוד הזו, מסתבר, שהשתמשות בחושים נוספים מביאה לזכירה עמוקה יותר של הדברים.

סיבה נוספת שראו עם ישראל את הקולות, כדי שלא יהיה פתחון פה למישהו לפרש את דברי התורה שלא כהלכה. יש אדם שיאמר: נכון שיש מצווה שלא לגנוב אך יש כאלו שמצווה לגנוב מהם! וכמו שיש אנשים הנוהגים לומר: הגונב מגנב פטור, ואינם מבינים כי אמנם פטור הוא מתשלומי כפל, אך מחויב הוא בהחזרת הקרן.

אנשים כאלה מפרשים את מאמר ה': לא תגנוב, במקום באל"ף בוא"ו: לו תגנובו! וכן ביתר האיסורים. כלומר, מוצאים לעצמם היתר לדבר אסור. ולפיכך היה צורך שכל העם יראו את הקולות וידעו באופן ברור כי לפניהם איסור. השבת נקבל בעזרת ה' את התורה מחדש, יהי רצון שנזכה לראות את הקולות, בגאולה השלימה בקרוב בימנו אמן.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנזקקים *

הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

עשרת הדברות

בפרשה זו אנו קוראים על מעמד הר סיני בו זוכים עם ישראל לקבל את התורה.

עשרת הדברות נכתבו על שני לוחות, והן מחולקות לשתי קבוצות, חמישה ציוויים לכל אחד משני הלוחות. הקבוצה הראשונה מכילה את המצוות הקשורות לתחום שבין אדם לבוראו (בין אדם למקום), ובקבוצה השנייה מצויות המצוות שבין אדם לחברו.

המצוות שבין אדם למקום הן (שמות כ', ב'-י"ג):

אנכי ה' אלוקיך – הכרה במציאות אלוקים אחד ויחיד.

לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני – איסור לעבוד כוחות אחרים או ליחס להם יכולת השפעה על הבריאה.

לא תשא את שם ה' אלוקיך לשוא – חובה להזהר בכבודו של שם אלוקים, לא להשבע בשמו שבועת שוא וכדומה.

זכור את יום השבת – חובת שמירת השבת, המעידה על בריאת שמים וארץ בששת ימי בראשית.

כבד את אביך ואת אמך – לכאורה זה בן אדם לחברו, אך זה אינו נכון. מצוה זו נחשבת כמצוה שבין אדם לבוראו! החובה לכבד הורים נובעת מהכרת טובה כלפי מי שטרח והשקיע את חייו בגידול ילדיו. באמצעות ההכרה בסמכות ההורים, מחנך האדם את עצמו לקבל את מרותו של בורא העולם, שהכרת הטובה כלפיו מקיפה את כל קיומו.

על הלוח השני חקוקות חמש מצוות שבין אדם לחברו:

לא תרצח – איסור לרצוח אדם.

לא תנאף – שמירה על ערכי המשפחה, לדבוק בבן הזוג.

לא תגנוב – איסור גניבה. לפי הפרשנים, בגנוב נפשות הכתוב מדבר. כלומר, חטיפה לצורך דרישת כופר.

לא תענה ברעך עד שקר – איסור להעיד עדות שקר בחברו.

לא תחמוד אשת רעך, בית רעך וכל אשר לרעך – איסור לחמוד, להתאווה לרכושו ולכל מה ששייך לחברו.

נתמקד באחת המצוות: לכאורה, הציווי האחרון מעורר תמיהה: מדוע מצוות לא תחמוד שייכת לתחום שבין אדם לחברו? כלום נגרם נזק כלשהו לזולת כאשר אדם אחר חומד בלבו את רכושו? מהו איפוא העוול הנעשה בתחום זה, עד שהתורה מצאה לנכון להטיל איסור על מחשבות אלו?

מכאן ניתן ללמוד על ייחודיותן של מצוות התורה. בניגוד לחוק האזרחי, ציווי התורה בתחום שבין אדם לחברו לא נועדו למטרת מניעת חיכוכים בלבד. התורה מעוניינת לחנך את האדם ולעקור מלבו את שורש הרע.

גניבה, רצח ושאר הפשעים אינם מתחילים ברגע בו יוצא הפושע למשימתו. בדרך כלל האדם הופך לפושע בהדרגה, תוך כדי תהליך נפשי ממושך.

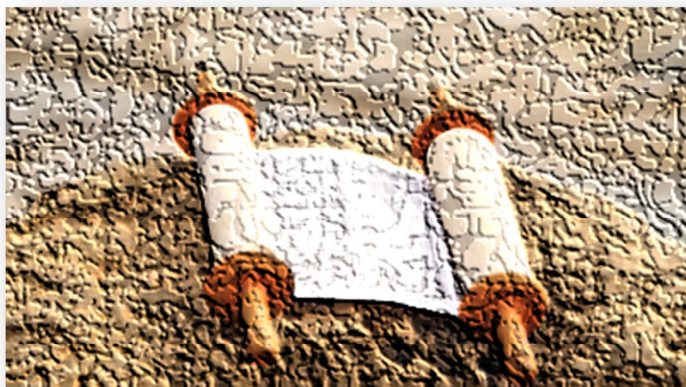
כאשר נרקמת במוחו לראשונה התוכנית לבצע פשע, הוא שוקל היטב מחשבה רעה זו, ומסלק מעל עצמו את המחסומים הנפשיים המונעים ממנו מלפגוע בזולת. ברגע שקיימת מוכנות נפשית לרצח, הופך האדם לרוצח בכח; מכאן ועד הביצוע בפועל המרחק קטן. איסור "לא תחמוד" הוא השמירה על המחסום הנפשי. איסור "לא תחמוד" מהווה בסיס איתן לקיומם של יחסים תקינים בחברה. והשלכתו המעשית הינה רבת היקף.

עיון נוסף בעשרת הדברות שכאמור נחלקות לשני חלקים, מגלה פרט מעניין נוסף:

בשתי הקבוצות מצויה מצוה שהיא רעיונית בעיקרה. בקבוצה הראשונה המצוה היא: "אנכי ה' אלוקיך", ובקבוצה השנייה: "לא תחמוד". מכאן לומדים אנו כלל גדול: מי שמשייך את תחום היחסים שבין האדם לאלוקים ללב בלבד, ואת תחום המצוות שבין אדם לחברו לעולם המעשה, אינו אלא טועה.

בשני התחומים כאחד חייב להיות שילוב של מחשבה עם עשייה. העובד את אלוקיו בלבד בלבד, לא יצא ידי חובתו. גם זה השומר על יחסים טובים עם סביבתו, אולם אין הוא יודע להעריך אותה, גם הוא לא מילא את חובתו.

גם הסדר בו נכתבו עשרת הדברות מבליט את השילוב בין התחום הפנימי והמחשבתי של האדם לתחום המעשי. שתי המצוות, הראשונה והאחרונה בעשרת הדברות, שייכות לתחום הרעיוני, וביניהן נמצא תחום העשייה. המחשבה חייבת לתרום לקידום העשייה, ומאידך, על העשייה לרומם את המחשבה ולקשר אותה לבורא. קיים כאן מעגל שלעולם אינו נסגר. בתווך ניצב האדם שגם הוא לעולם אינו דורך במקום. אם זכה – הוא משתלם והולך, מתעלה ומשתפר, ואם לאו, הרי הוא נמצא בנסוגה מתמדת. עשרת הדברות מסמנות את הדרך העולה לכיוון הפסגה, לכיוון ההתקשרות לבורא, שהוא מקור הטוב והאושר כאחד.

מהלכות קריאת התורה

א. העולה לתורה, עולה בדרך קצרה לו, ויורד בדרך ארוכה. ואם שני הדרכים שות, עולה בדרך הזמין, ויורד בדרך השני. ונהגין שהעולה ממתין, עד שהעולה אחריו אומר את הברכה האחרונה, ויורד בין גברא לגברא.

ב. העולה פותח את ספר התורה, ורואה באיזה מקום יקרא, ואוחזו כך פתוח בשתי ידיו, וסוגר עיניו, ואומר ברכו את ה' המבורך, ויש לו לומר בקול כדי שישמעו כל הקהל, והם עונים ברוך ה' המבורך לעולם ועד. ואם לא שמעו הצבור את המברך, אף על פי ששמעו שהשליח צבור עונה, לא יענו עמו, אלא לאחר שסיים השליח צבור, עונים אחריו אמן. לאחר שענו הקהל ברוך ה' המבורך לעולם ועד, חוזר העולה ואומר גם כן ברוך ה' המבורך לעולם ועד, ומברך הברכה אשר בחר וכו', ועונים הקהל אמן, ומסלק את ידו השמאלית, ואוחז את הספר תורה בשעת הקריאה רק בימינו. הקורא קורא, והוא קורא עמו בלחש. ואין הקורא רשאי לקרות, עד שיכלה אמן מפי הצבור, וכל הקהל יכוונו דעתם לשמוע היטב קריאת התורה. לאחר הקריאה, חוזר העולה ואוחזו גם בשמאלו, וגוללו ומברך ברכה אחרונה.

ג. אסור לאחוז את הספר תורה בעצמו ערום, אלא יאחזנו על ידי הטלית, או יאחזנו בעמודיו, ויש מחמירין, שגם בעמודים אין אוחזין ערום, אלא על ידי הטלית.

ד. העולה וגם הקורא צריכין לעמוד, ואפילו לסמוך על שום דבר אסור. משום שצריכין לעמוד באימה, שכשם שניתנה התורה באימה כך אנו צריכין לנהוג בה באימה, ורק מי שהוא אדם חלוש, יכול לסמוך קצת סמיכה כל דהו. אם הקורא בעצמו, הוא עולה לתורה, צריך שיעמוד אחר אצלו, שכשם שנתנה התורה על ידי שליח – משה רבינו עליו השלום, כך אנו צריכין לנהוג בה על ידי שליח.

ה. כיון שהתחיל הקורא לקרות, אסור לכל הקהל לדבר, אפילו בדברי תורה, ואפילו בין עולה לעולה, ואסור לצאת מבית הכנסת בשעה שקורין בתורה, אבל בין עולה לעולה יכול לצאת לצורך גדול.

ו. כשיש כהן בבית הכנסת צריכין לקרוא אותו תחלה, ואפילו אם הוא עם הארץ אלא שהוא אדם כשר, הוא קודם אפילו לתלמיד חכם, ואפילו אם הכהן רוצה למחול לא מועיל. ולאחר הכהן קורין לוי, ואם אין שם לוי, קורין את הכהן אשר עלה במקומו, ואומרים: יעמוד כהן במקום לוי.

ז. אין קורין שני אחים זה אחר זה, בין שהם מן האב בין מן האם. וכן האב עם בנו או בן בנו, אין קורין זה אחר זה משום עינא בישא ואפילו הם אומרים שאינן מקפידין, ואפילו האחד הוא אחרון והשני מפטיר. ודוקא בשבת שאין מוציאין ספר תורה אחר למפטיר, אבל כשמוציאין ספר תורה אחר למפטיר מותר, וכן אם המפטיר אינו בר מצוה מותר. ובכל אלו אם קראוהו וכבר עלה לא ירד. ובשני אחים רק מן האם, והאב עם בן בנו אם קראוהו, אפילו עדיין לא עלה יעלה, ובמקום הצורך יש להתיר באלו אפילו לכתחילה לקוראם זה אחר זה.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

[illegible]

אין לעיינ בעלון זה בשעת התפילה